

HITZAURREA: IRAGANAREN BERRESKURAPEN SOZIALA EDO TOKIKO HISTORIAREN GARRANTZIA

Garai guztietan, gure arbasoen bizimoduaz edo izaeraz nolabaiteko jakin mina ausnartu da. Historia, gizakien eguneroko bizibidean erreferente nahietaezkoa bihurturik da eta edonork gure lehenaz inoiz kezka bizia somatu du eta nolabaiteko diskurtsua buruturik du ere bai.

Egunean eguneko gizartearen moldaketa kulturean sozial politiko edo ekonomikoan, handik edo hemendik beti agiri da gure iraganaz uste bat eta sarritan, tradizioa eta ohitura, oinarri oinarritzko printzipio eta abiapuntutzat jartzen da, proiektu alternatiboen artean. Hau da, beste era batera esanda, denbora iraganaren ikuspegiak gure gizarteaz ditugun eritzi eta usteetan eragin zuzena dute, batzuetan konszientea besteetan ustegabekoa, baina intzidentzia duenik ukatu ezinekoa da.

Gaurko zibilizazioan denboraren dimentsio hori, hiri handitan bereziki, ezkutaturik edo bazterturik dagoelarik iraganaren amnesia lantzen ari da. Berriz, gure ustez, gizarte zientzien abipuntu eta errealtate sozialaren arakatzean, arazo eta gauzen denboralitatearen azterketa izugarri lagungarria da. Horren banean noski, denbora eta erritmo desberdinak bereiztu behar, garai bereberean erroturik egonik.

Historia eta kondairak egiteko moduak agiri zaizkigu historia mota asko dago eta historiak ikerlanak burutzeko ikuspegi deberdinak. Badaude egon epe luzeko egitura handien nundik norakoa lantzen dutenak eta mikrohistoria zehatzaz arduratzen direnak.

XIX mendean historiak kezkatzen zirenak, pertsona polifazetikoak izaten ziren, sarritan politikoak, lege gizonen hezkuntzan heziak, eta eguneko eztabaida sozial eta politikoak begibistan zituztelarik, historia ikertzen zen. Hau da, norberaren lejitimazio eta arrazoiak aurkitzeko eta indartzeko bidetariko bat, historian zehar zer gertatua zen, argitzean zetzan. Garai honetan, tokiko historiak ere aro loratsu eta eder bat eza gutu zuen. Herrietako eruditoak, haundiki edo lanbide profesionalek tokian tokiko pertsona eta gertakizunen kondairak kontatzen eta idazten hasi ziren. Batzuk argitaratu egin ziren, beste asko argitaragabe irauten dute. Kondaira hauek beste barik berez idatziak ez ziren, helburu jakin baten adierazpide erakus-teko, lantzen ziren sarritan.

Geroago positibismoaren garaia zabaldu zen, hots, datu historiko zehatz eta zihurraren azalpenaren garaia nolabait historialari profesionalen agerkundearekin batera. Irakaskuntza zabalitzen ari zen heinean eta bigarren zein goi mailako irakaskuntza erakundeak sendotuz, historiak irakaskintzan profesionalak zirenak alde batetik, eta bestetik artxibero eta bibliotekario profesionalak ere ugaltzen ari ziren garaian, historialari profesionalen garaia ireki zela esan dezakegu. Historialari neutroen premia zabaldu zen, gertakizun objektiboen aztertzaile, benetako historia zientifikoa ihartuteko gai zirenen garaia.

Gaur egunean eritzi eta joera aniztasuna; errealtate emankor bat dugu histori arloan baina gero eta gehiago mintzatzen da historiaren desprofesionalizatzeko baten premiaz. Hau da, historiako ikerkuntzak egiteko modu jakin bat, eskatzen da, ofizioa ikasi egin behar da, teoria eta metodologi gabe ez bait dago ezer zuzenik egiterik, baina ofizio hori ikastea ez da zaila, batez ere bigarren edo goi mailako ikasketak dituztenentzat edo eta zaletasun bizia duenarentzat.

Euskal Herrian tokiko historiak betidanik nolabaiteko zaletasuna bizturik iraun du eta burutu dira, bai, herri monografiak, onak eta ez hain onak. Mende honen hasieran, adibidez, 1910. an, Aristides Artiñanok, Bizkaiko monumentuen batzordean, Bizkaiko herrien historia burutzeko proposamen bat aurkeztu zuen eta handik urte bira. Boletín de la Comisión de Monumentos de Vizcaya aipatu herrietako ikerketen bulka-darako lehiaketa arautegia idatzi zuen, Bizkaiko Diputazioak arazoa bere gain hartzen zuela.

Gipuzkoan aipagarria dugu Serapio Mugikaren ahalegina eta produkzio historiografikoa. Iparraldeko herri nagusiek ere manografi sakonak ezagutu dituzte, Nafarroan eta Araban bezalaxe.

Egin gabe da oraindik tokiko historien historiografia bat, hau da tokiko historietan murgildu direnen helburuak, jakintza maila, atera dituzten ondorioen balorapena. Adibidez, herri askotan lur jabetzaren nundik norakoaren kontakizunak grina biziak sortarazten ditu oraindik orain. Badaude egon beste mota batzuetako historiak, herriko jauntxoaren garaipenerako edo lejitimazioarako nola edo hala eginak edo eta pinto-reskeismoan murgildurik. Beraz noizbait egin beharko dugu egindakoaren biraztertze bat.

Baina gaur egunean kezka berriez jabeturik galdera berriak ditugu gure iraganaz eta beraz erantzun egokiak bilatzen saiatu behar gara, historiagintza galderez eraikitzen den zientzia bait dugu. Galdera zehatzak, geure inguruneaz, ahozko zein idatzizko iturrietan erantzuna edateko.

Gure errealtatearen ezagutzak eta proiektu alternatiboen eraikuntzak halaberharrez eskatzen digu iraganaren balorapen kritiko bat eta guzti hau, birjabetze sozial hau, ez da etortzen historialari profesional akademikoaren eskutik soil soilik. Tokian tokiko pertsonak ahalegindu eta saitu behar dira informazioak biltzen, klasifikatzen, eta zabaltzen. Gogoetak burutzea ere berehala agiriko da premia premiazko histori gertakitzunak ulertzeko.

Sozializazio prozesuan lan egiten dutenek erantzunkizun gehigarria dute bere gain, hau da herri guztietan gizarte arloko irakasleak daude eta gizarte zientziaren irakaskuntzan, ingurunearen bilakaerak garrantzi handiko azterketa bat eskatzen du, hezkuntzaren prozesuan. Nortzuk hauek baino hobe tokian tokiko historietan iharduteko? Baina ez bakarrik hauek, historia zaletasunak ez du mugarik. Tokiko historiaren ezagutzak azkenik eguneroko errealtatea errelatibizatzen ere laguntzen digu eta gizakiaren poesian begi zabalez sakontzen, gure kultur maila goren gradura igotzen dugularik.

Eusko Ikaskuntzak Tokiko historien ikerketak bultzatu nahian, ikastaro bat antolatu zuen urte hasieran, ikerlari ofizioa erakusteko asmoz eta gaur egunean ere horretan dihardu.

Ondoko orrialdetan argitaratzen ditugun lanak, tokiko historiazko ikastaroan eman ziren azalpenen bilduma dugu. Ikastaro hau, Bilbon eta Iruinean ospatu zen, 1986.eko urtarrilean eta otsailean eta hartu zuen arrakasta ikusirik eta bertan arakatu ziren ikuspegi garrantzi berritzaileaz jabeturik, argitara ematen ahalegindu gara honako honetan, gure historiografiarako lagungarria izango delakoan alegia.

Ikastaro honen helburu nagusia hauxe izan dugu: Tokiko historiari buruzko gogoetak eta zaletasuna berpiztea eta gure historiaren produkziogintzaren panorama helburu berriez jabetzea.

Etorkizunean hemen azal azaletik aipatu eta ikertu diren gaiak zehatzako sakontzeko asmotan gabiltza. Honela, 1987.eko amaierako tokiko historiaz lehen ihardunaldiak prestatzen hasiak gara jadanik.

Tokiko historiaren aldeko tradizioa ez da hemen bakarrik berpiztu. Aspaldian, jadanik, Britainia Handiko herrietan historiaren ikerkuntzarako lan taldeak sortu zirela, irratiz ere ekintzabide hau koordinatzen delarik eta Katalunyako **L'Avenç** aldizkariak, ihaztik, hilerio **Plecs d'història local** argitaratzen du, Diputació de Barcelonak lagundurik.

Liburu hau herri desberdinetan tokian tokiko historiaz kezkatutik daudenentzat lagungarria eta argigarria izan dadila espero dugu.

Zeregin polit eta handi bat irekitzen zaigu geure mikrohistoria lantzeko, eguneroko kezka sozial eta kulturalak, politikoak eta ekonomikoak, bizimoduak, asmoak eta usteak, dena aztergai interesgarria ditugularik.

Bukatzeko, geure eskerrik beroenak Bizkaiko Foru Aldundiari eta Gipuzkoako Foru Aldundiari, jaso dugun laguntza nahietazkoa izan deiakeo liburu honen argitalpenerako.

Joseba Agirreazkuenaga
Eusko Ikaskuntzako Historia saileko Aitzindaria